

Nr 168.

Av herrar **Johansson, Johan**, och **Larsson, Johan August**,
*om anslag till inrättande av en mejeriernas prisreg-
leringsfond.*

Den svårartade jordbrukskris, som alltså är rådande i vårt land, drabbade till en början främst de större spannmålsproducenterna. Efter de oerhörda prisfall, som under det sistförflutna året ägt rum även på de animaliska produkterna, har krisens förödande verkningar nu i full utsträckning nått praktiskt taget hela jordbrukets befolkning. Som exempel på detta prisfall kan anföras, hur noteringen på svenskt exportsmör i Malmö, vilken i huvudsak är bestämmande för priset på hela den svenska mjölk- och smörproduktionen, utgjorde i medeltal år 1929 2 kronor 77 öre per kg., år 1930 2 kronor 20 öre per kg. och de första veckorna innevarande år kronor 2:18, 2:06 och 2:— per kg. Ett liknande kraftigt prisfall har under det gångna året ägt rum även beträffande fläsk och ägg. Vad detta prisfall särskilt å smör betyder ekonomiskt för jordbruket skall här illustreras med ett enda litet exempel: Efter en god ko torde i medeltal kunna säljas omkring 2,500 l. mjölk per år. Varje 25 öres sänkning av smörpriset betyder c:a 1 öres lägre mjölkpris. Smörprisets fall från januari 1929, då noteringen var 3 kronor 7 öre per kg., till nu med över 1 krona per kg. betyder således c:a 4 öres lägre mjölkpris för jordbrukarna. På 2,500 l. mjölk gör detta 100 kronor per år för varje ko och för en jordbrukare med 10 kor 1,000 kronor per år i minskad inkomst. Detta betyder en sänkning med omkring hälften av de flesta jordbrukares redan förut låga inkomster, vilket i sin tur måste medföra en fullständig katastrof för jordbruket, om ej kraftiga stödåtgärder även på detta område vidtagas. Att läget verkligen är sådant borde stå klart för var och en, som något känner till hur flertalet jordbrukare redan förut hade det ställt.

Det borde, anse vi, vara ett verkligt riksintresse att genom snabba och effektiva åtgärder, som verkligen fylla sitt ändamål, förhindra att den mycket stora del av vårt lands inbyggare, som jordbruksbefolkningen utgör, sjunker ned i ett formligt nödtillstånd. Blir jordbrukarnas under många generationer samlade motståndskraft en gång bruten, är det sedan för sent att komma med åtgärder, i varje fall kommer det att taga en mycket lång tid och för staten att bli en oerhört dyrbar affär att åter få en livskraftig jordbruksnäring i vårt land.

Vid 1930 års riksdag beslöts en rad åtgärder avsedda att på ena eller andra sättet gagna jordbruket. De betydelsefullaste besluten rörde då spannmålen.

Beträffande den animaliska produktionen inriktade man sig på åtgärder att förbättra kvaliteten och underlätta organiserandet av mejerihanteringen och exporthandeln med smör. Förslag, avsedda att snabbt skapa ett bättre prisläge för mjölkproduktionen, vunno däremot icke riksdagens bifall. Det framhölls i stället och upprepades ständigt från vissa håll, att den animaliska produktionen var synnerligen lönande och att jordbrukarna borde övergå från spannmålsodling till ökad animalisk produktion. Det här förut påvisade oerhörda prisfallet på de animaliska produkterna, synnerligast smöret, under sistförflutna år har fullständigt ryckt undan grunden för ett sådant påstående. Vad som skett understryker faran av en ensidig produktionsinriktning.

De medel och åtgärder, som kunna underlätta för jordbrukarna att genomgå krisen, äro givetvis av flerahanda slag och i mycket är det på jordbrukarna själva krisens lösande beror. Under senaste tiden har också ett omfattande organisationsarbete särskilt inom mejerihanteringen kommit till stånd. Andelsmejerier, mejerifusioner och mejeriförbund bildas och utvidgas. Starka krafter äro även i rörelse för att åstadkomma en bättre ordning och samarbete inom exporthandeln med smör. Ännu synas dock vissa väsentliga svårigheter återstå att bemästra.

Alla dessa åtgärder kunna dock endast så småningom förväntas i nämnvärd mån åstadkomma bättre pris på mjölken och dess produkter. Men det är framförallt bättre betalning för sina varor jordbrukarna nu behöva. Bättre organisationer och bättre produkter äro nog välbehövliga, men utan att de åstadkomma verklig prisförbättring på varorna, bli statens åtgärder på detta område mera till gagn för konsumenterna än för dem som de torde avsett att i första hand gagna, nämligen producenterna.

Det är därför vår bestämda mening att vill man på ett snabbt och effektivt sätt stödja jordbruket i den nu rådande krisen, måste man inrikta sina åtgärder på att utan dröjsmål åstadkomma bättre priser på produkterna. Bland dessa lär det knappast finnas någon produkt av större betydelse för jordbruket i sin helhet än mjölken. Mjölkproduktionen berör praktiskt taget varje jordbrukare, vare sig han hör hemma i norra eller södra Sverige eller har stort eller litet jordbruk. Bara en jämförelsevis ringa förändring i mjölkpriset har också, som förut påpekats, den allra största ekonomiska betydelse för varje jordbrukare. En svårighet att göra något på detta område ligger dock däri, att den producerade mjölkkvantitetens storlek nödvändiggör tillverkning av betydligt mera smör än som konsumeras inom landet. Sålunda försåldes för export år 1929 c:a 25 milj. kg. och år 1930 över 27 milj. kg. Detta förhållande medför också, att smörtullen ej nu kan utnyttjas. Likaså att det är priset på det smör som exporteras, som bestämmer priset i stort sett för hela vår mjölkproduktion. Vi äro därför under nuvarande förhållanden för vårt smörpris inom landet nära beroende av världsmarknadspriset på denna vara. Om detta beroende av världsmarknadspriset åtminstone till en del kunde elimineras, skulle det säkerligen vara till betydande gagn för de svenska

mjolk- och smörproducenterna. Kunde man därjämte skapa ekonomiska förutsättningar för upprätthållandet inom landet av ett skäligt lägsta pris å smör, vore hjälpen till jordbruket så mycket värdefullare.

Vi ha för att nå dessa önskemål tänkt oss inrättandet av en *mejeriernas prisregleringsfond*. Denna fonds uppgift skulle vara att när priset för det smör, som säljes till utlandet, understege en viss gräns, skulle ur fonden ett tillägg betalas, motsvarande skillnaden mellan det erhållna priset och den fastställda minimigränsen. Då priset däremot överstege en viss gräns, skulle en del därav tillföras fonden. Genom denna anordning skulle för det första vinnas ett jämnare pris på hemmamarknaden och de ständiga fluktuationerna undvikas, varjämte om fonden tillfördes nödigt kapital och minimigränsen sattes vid lämplig höjd, ett förbättrat prisläge för hela vår smör- och mjolkproduktion uppnås.

Inrättandet av en sådan fond torde dock knappast vara möjligt, därest man redan från början vill vinna även ett förbättrat prisläge, utan att staten lämnar betydande bidrag. Detta bidrag torde böra betraktas som ett tillfälligt organisationsbidrag av reservationsanslags natur och utgå från 1 juli 1931 under en tid av två år eller till dess mejerihanteringsens nu pågående organiserande genomförts och vunnit tillräcklig stadga, då bidrag för detta ändamål ej längre torde vara erforderligt. Hur stort detta statsbidrag skulle behöva bli, torde vara ganska svårt att beräkna, då det blir beroende av flera okända faktorer, bl. a. det pris som erhålles för smöret och den försålda kvantiteten. Avgörande betydelse har givetvis också den minimigräns man avser att upprätthålla. Skall emellertid förslaget redan från början kunna fylla det så ytterst välbehövliga ändamålet att lämna jordbruket ett kraftigt stöd i den rådande krisen, bör minimigränsen för första året ej sättas lägre än 2 kronor 40 öre per kg. smör, varvid det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till det rådande läget på smörmarknaden och för prisregleringen tillgängliga medel för det nästföljande året fastställa denna gräns.

Beträffande mejeriernas bidrag till denna prisregleringsfond torde detta ej böra utgå omedelbart sedan priset överstigit minimigränsen utan en marginal lämnas, där varken tilläggspris eller avdrag göres. Denna marginal torde ej böra göras mindre än 20 öre per kg. och skulle sålunda avdrag å det erhållna smörpriset ske först då priset överstiger 2 kronor 60 öre per kg. Avdragets storlek torde lämpligen böra bestämmas till hälften av det belopp, varmed priset per kg. exporterat smör överstiger 2 kronor 60 öre. Som ett av skälen härför vilja vi framhålla, att även ett smörpris av kronor 2:60 per kg. ej ger högre mjolkpris än c:a 10,5 öre per liter.

För att få en enhetlig grundval för fastställandet av det smörpris, varå tillägg eller avdrag skall utgå, synes lämpligast att med erhållet smörpris skall avses den vid varje tillfälle gällande noteringen på svenskt exportsmör i Malmö.

Anslutningen till denna prisregleringsfond borde givetvis helst omfatta landets samtliga mejerier, då det måste vara av ett mycket stort intresse för alla jord-

brukare att smör- och mjölkpriser hållas på en någorlunda jämn och skälig nivå. Man torde även kunna förutsätta att så kommer att ske, när det nu pågående livliga organisationsarbetet inom mejerihanteringen hunnit genomföras. När det lyckats att få alla eller åtminstone det stora flertalet mejerier anslutna till den mejeriernas riksorganisation, som är under bildande, bör denna organisation vara lämpligt organ för prisregleringsfondens handhavande. Men till dess så kan ske, torde bidrag ur fonden böra efter ansökan utbetalas endast till sådana mejeriförbund och exportorganisationer, som förbinda sig att uppfylla de närmare bestämmelser rörande fonden och bidrag ur densamma, som av Kungl. Maj:t komma att utfärdas. Bland dessa bestämmelser torde böra ingå föreskrift därom att vederbörande mejeri eller exportorganisation skall vara anslutet eller ansluta sig till den här omnämnda mejeriernas riksorganisation så snart sådan definitivt bildats.

För det fall att smörpriset en längre tid skulle komma att avsevärt överstiga den beräknade övre gränsen och fonden nått visst belopp, t. ex. 6 milj. kronor utöver tillskjutna statsmedel, synes det böra ankomma på de till fonden anslutna mejeri- och exportorganisationerna att besluta om avsättning till fonden fortfarande skall äga rum.

Under här ovan angivna förutsättningar och med beräkning av samma smör-export som under år 1930 samt under antagande att smörpriset någon del av året håller sig vid sådant läge, att tillskott ur fonden ej skulle behöva äga rum, torde bidraget av statsmedel till prisregleringsfondens under första året kunna beräknas till omkring 8 milj. kronor.

Detta är ju ett ganska betydande belopp synnerligast i en tid av sjunkande statsinkomster, men då man vet jordbrukets svåra nödläge och betänker vilken oerhörd betydelse varje förbättring av det nu ruinerande låga mjölk- och smörpriset har för alla Sveriges jordbrukare, då måste det sägas vara synnerligen väl använda pengar.

Det synes oss icke heller uteslutet att i det budgetförslag på 850 milj. kronor, som nu förelagts riksdagen, skulle kunna göras besparingar på mindre angelägna utgiftsposter, som kunna täcka det av oss begärda anslaget.

Genom denna av oss föreslagna anordning skulle givetvis prisbildningen inom landet på mjölk och smör åtminstone tidvis komma att ligga högre än som betingas av rådande läge på världsmarknaden. Men detta är ju en princip, som statsmakterna långt tidigare gått in för i och genom vårt tullsystem. Nästan alla de industrivaror jordbrukarna behöva köpa äro belagda med tull och ligga sålunda i allmänhet över världsmarknadspriset. Jordbrukets belastning i detta fall till industriens förmån är ju som bekant beräknad till mycket stora belopp. Det synes oss då endast vara en gärd av rättvisa, i främsta rummet gentemot de mångtusende små jordbrukare i vårt land, vars huvudsakliga, kanske enda inkomst består i försäljning av mjölk och smör, att icke dessa lämnas helt utan skydd och stöd för sin näring från statens sida.

Bland alla de skäl, som ytterligare skulle kunna anföras som motivering för

vårt förslag, vilja vi anföra ännu ett, som vi anse mycket betydelsefullt. Jordbrukaren får betala garantiskatt till såväl kommunen som till landstinget och vägsdistriktet, och denna avkräves honom till sista öret, oberoende av om han har någon inkomst eller gör ren förlust på sitt jordbruk. Detta förhållande anse vi fullt motivera att av staten kräva medverkan till att jordbrukarna skola kunna skaffa sig åtminstone någon inkomst på sin näring i de nu iråkade svårigheterna.

Till komplettering av här föreslagna åtgärder och till förhindrande av att våra grannländer skulle kunna draga nytta av de vidtagna anordningarna torde vara nödvändigt att tullen å smör höjes, varför vi i särskild motion yrka härpå.

Med stöd av det anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att till inrättandet av en mejeriernas prisregleringsfond för budgetåret 1931—1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 8 milj. kronor att användas och fördelas på sätt Kungl Maj:t äger närmare bestämma.

Stockholm den 22 januari 1931.

Joh. Johansson,
Friggeråker.

J. A. Larsson.
